

različne argumente, jih drugače preoblikuje in razvrsti ter izbere različne načine ubesedovanja. Nič drugače ni pri njihovi izvedbi: od teme in občinstva je odvisna večja ali manjša formalnost govorne nastopa oz. njegovo bolj ali manj zvesto sledenje govorni predlogi.²⁰

Tudi v kontekstu pedagoškega diskurza naj bi pri oblikovanju prepričljivih in utemeljenih stališč in misli (v govoru ali tekstu) tako učitelji kot učenci upoštevali in obvladovali vseh pet operacij. Svoj »govor« (predstavitve, razlago, vprašanja, odgovore, pisna besedila itd.) naj bi najprej vedno premislili – poiskali najustreznejše argumente za trditve, jih ustrezno razvrstili, oblikovali v smiselno celoto, si govor zapomnili (in ga predhodno glasno obnovili) ter ga prepričljivo izvedli. Že uvodoma smo zapisali, da so retorične prvine v slovenskem šolskem sistemu prisotne v nesistematični obliki in arbitrarno, kar velja tako za učence (na ravni učnih vsebin in spretnosti, ki naj bi jih obvladovali) kakor tudi za učitelje (v okviru profesionalnih znanj in spretnosti). Na tem mestu želimo opozoriti na nekatere v vzgoji in izobraževanju vseprisotne učne strategije, vsebine in spretnosti, ki jih, prilagojene razvojni stopnji učencev in dijakov, zasledimo v celotni vertikali in bi jih bilo smiselno obravnavati tudi v retoričnem kontekstu. Koncept govornikovih petih opravil/operacij kot orodje nam namreč omogoča, da pedagoški diskurz v kateri koli njegovi obliki celovito opazujemo, analiziramo in uresničujemo skozi retorično situacijo oz. kontekst. Razumevanje družbene pogojenosti jezikovne rabe, ki od govorca in poslušalca terja nenehno prilagajanje komunikacijski situaciji (ki jo s tem oba hkrati tudi ustvarjata), pa nam omogoča, da se izognemo nevarnosti šablonskega, shematičnega učenja jezikovnih strategij.²¹ Ena takih je, denimo, učni pogovor, ki je konstitutivni element pedagoškega procesa tako v smislu učnih ciljev (omogoča sooblikovanje in usvajanje znanja) kakor tudi na ravni medosebnih odnosov (znotraj formalno določenih družbenih, a

20 Na tem mestu velja omeniti tudi neposredne okoliščine, torej tiste, ki se vzpostavijo »na licu mesta« in ki prav tako pomembno vplivajo na govorne izvedbe. Zaradi njih se načrtovani govor na vsebinski, jezikovni in izvedbeni ravni lahko bistveno spremeni, vedno pa vsaj nekoliko odstopa od načrtovane predloge. Zato se mora govorc zavedati, da je vsak govorni nastop v določeni meri vedno improvizacija, ki jo je z dobro predhodno pripravo precej lažje obvladovati, kot govoriti brez nje.

21 To se morda zdi paradoksalno, saj se prav retoriki pogosto očita šablonskost, in sicer da gre pri njej zgolj za skupek receptov in fraz, s katerimi je mogoče vplivati na poslušalce. A to je pravzaprav zgrešen pogled na retoriko, saj je bistvo te večšine prav » jezikovna gibkost« govorca, ki se kaže v njegovi zmožnosti vsakokratne zasnove prepričljivega govora in temelji na poznavanju ter razumevanju soodvisnosti ubesedovanja in konteksta.